

Paul Gsol

AUGUSTE RODIN

Разговори о уметности

Човек данас истражује корисности: упиње се да побољша материјални положај, наука проналази свакога дана нове поступке да би нахранила, обукла, превезла човека. Доноси лажна задовољства, али неоспорно и корисности за опште добро. Што се духа пак тиче, што се тиче мишљења, сањарења, о томе нема ни говора. Уметност је умрла.

Уметност је у исто време посматрање и размишљање. То је задовољство духа који прониче у природу, то је радост интелигенције која бистрим очима посматра свемир и који га ствара остављајући га свешћу. Уметност је сублимска мисао човекова, вежба мисли која покушава да схвати овај свет.

Данас свет мисли да је време уметности прошло. Човек не жели да сањари, да размишља, да посматра, же ли само физичка задовољства. Узвишене и дубоке истине прима са равнодушношћу: најважније је да се задовоље телесни апетити. Садашње човечанство је животињског типа, оно не зна шта ће са уметницима.

Уметност је ужитак. Сви предмети које обликује уметник су одсјај његова срца, то је осмех душе, шарм мисли и осећања усамљеног у свему ономе што служи човека...

Човеково лице је посматрано као једино огледало душе. Његове црте изражавају духовни живот. Нема заправо ниједног телесног мишића који не одаје унутрашње промене у човеку. Сви изискују радост или тугу, одушевљење или очај, веселост или јарост.

Осећање, које је утицало на моју визију, открило ми је природу онакву какву сам је копирао.

Кад год сам покушао да модификујем оно што сам видео и да га направим лепшим, нисам ништа добро створио. Слажем се са вама да уметник не посматра природу

истим очима као обичан човек, јер његова емоција побуђује унутарње истине. Стога, једини принцип у уметности је копирати оно што се види.

У уметности је лепо оно дело које има неко обележје неки карактер, а карактер је жестока истина о било ком природном спектаклу, био он леп или ружан: то је чак оно што би се могло назвати двоструком истином; унутарње биће испољено оним споља, душа, осећање, у уметности, идеја бива изражена цртом на лицу, покретима, акцијама људског бића.

ПОВЕРА
ПОКРЕТА

Великом уметнику природа нуди карактер и он, помоћу опсервације продира у скривени смисао ствари.

Оно што се у природи сматра као ружно, показује често више карактера него оно што је оквалификовано као лепо, јер иза једне болешљиве физиономије, иза честе маске, иза свакојаких деформација, унутрашња истина избија лакше него из правилних и блажених црта и пошто је снага карактера искључиво та која чини лепоту у уметности, често се догађа да уколико је неко биће ружније у природи, утолико је лепше у уметности.

Ружно у уметности је оно што је лажно, што хоће да буде лепо уместо да буде експресивно, оно које се смеши без мотива, извештачено без разлога, све оно што је без душе и истине. Када уметник, у намери да улепша природу, дода зеленило раном пролећу, ружу зори, руж младим уснама, он ствара ружно, јер лаже.

Покрет у уметности

У музеју Луксембург налазе се две Роденове статуе које су привукле моју особиту пажњу. Аж Д'ерен и Свети Јован Крститељ. „Увек сам покушавао да нагласим неки покрет: веома је ретко да сам показао потпуни мир. Покушавао сам непрестано да унутрашња осећања изразим мобилношћу мишића” каже Роден. Свети Јован Крститељ изгледа као да хоће да напусти пиједестал на коме стоји како би његове речи истине допрле што даље. „Посматрао сам на исти начин и Светог Јована Крститеља и увидео да ритам ове фигуре као да се налази између две равнотеже. Личност најпре ослоњена левим стопалом и када се опире о земљу свом својом снагом, изгледа да се нагиње заједно са погледом на десно. Затим примећујемо да се цело тело нагиње у том правцу, потом десна нога иде напред и стопало се снажно приљубљује за земљу. У исто време лево раме које се подиже изгледа као да жели да прихвати тежину трупа на својој страни да би олакшао нози која је остала позади.

Покрет Светог Јована Крститеља скрива неко духовно значење, пророк се помера уз скоро аутоматску свечаност. Готово се поверује да се чују његови кораци како одзањају. Осећамо како га нека дивна и магична снага подиже и гура. А и корак, покрет сасвим баналан у обичном призору, овде постаје тако грандиозан јер чини саставни део једне божанствене мисије.”

„Племићи из Калеа“ једно је од најлепших дела. Личност која заузима централно место у овој композицији прва привлачи погледе. Мало погнуте главе, не устеже се нити се плаши. Полако иде напред, очију загледа-даних у себе, у своју душу. Ако се мало клати, то је због дуге опсаде коју су имали. Он је тај који инспирише остале; он се први понудио да чини део шесторице познатих чија смрт, сходно условима победиоца, треба да спасе његове суграђане од масакра. Племић поред њега одважан је исто као и овај претходни. Што не јадикује над самим собом, то је зато што је капитулација његовог града изазвала огроман бол. Држећи у руци кључ који треба да преда Енглезима, он покушава да прикупи снагу да би поднео неизбежно понижење.

У истом плану, лево, види се човек који је мање храбар; он иде чак сувише брзо и човек би рекао да је донео одлуку; покушава да скрати време што је могуће више које га дели од казне.

Иза ових прилази Племић који, држећи се за главу обема рукама, препушта се суровој безнадлежности. Можда мисли на жену, на децу, на оне који су му драги, на оне које ће оставити без потпоре у животу.

Пети, руком пред очима, као да жели да растера ужасан кошмар. Посрће, толико га је смрт престрашила.

Најзад ево и шестог племића који је млађи од свих осталих. Изгледа још неодлучан. Страшна брига, зборала је његово лице. Да ли је то слика његове драге која заокупља његову мисао. Али његови другови пролазе... Он им се приближује и издужује врат као да га пружа под гилотину судбине...

И мада су ова три племића мање храбра него тројица претходних, они заслужују ништа мање поштовања.

Замисљеност у скулптури

Најчистија ремек дела су она која имају изражајну форму, линије и боју, али где се све, и то баш све решава у мисаоности и души.

Једног недељног преподнева био сам са Роденом у његовом атељеу и једног тренутка заустави се испред једне његове узбудљиве статуе. Била је то једна лепа, млада девојка чије се тело болно упреда. Глава јој је дубоко повијена — погнута, усне скупљене, очни капци затворени. Помислило би се да спава. Али бол који изражавају прте њена лица казују у каквом се напрезању налази њен дух.

Оно што изненађује када је човек посматра, то је да она „нема“ ни руке ни ноге као да их је скулптор одсекао у наступу незадовољства самим собом и човек зажали што је оваква снажна фигура некоплетна и оплакује се сурова ампутација коју је преживела. А она представља особу која медитира. Зато нема руке да њима маше нити но-

ге да њима корача. Ова жена је узор људске интелигенције. Притешњена проблемима које не може да реши, гоњена идеалом који не може да оствари, опседнута бескрајем кога не може да се домогне. Исакаћење удова значило је неподношљиву одвратност коју осећају мисаоне душе према практичном животу.

Мисаоност

То је глава сасвим младе жене, нарочито fine, нежних црта лица, чудне суптилности. Забраћена и обвијена сањарењима што је чини да је ванматеријално биће. Лак превој који се спушта на њено чело чини да су два набора као крила њених снова. Њен врат пак, чак и брада, спуштени су на велики блок мермера од кога се изгледа не може отргнути. Мисао процветала у срцу интерне материје осветљава је отсјајем своје бљештавости; она узалудно покушава да се лиши тешких окова стварности.

Погледајте ремек дела уметности: сва њихова лепота зрачи из мисаоности, из намере којом је њихов аутор же лео да продре у пространства.

Уметник достојан тог имена мора изражавати потпуно истину природе, не само вањску и нарочито ону унутрашњу. Када један добар вајар ствара људски торзо, онда то нису само мишићи који га представљају већ је то живот којим је надахнут.

У свим Роденовим статуама то је исти нагон: дух ка сновићењу, упркос тромости и млитавости тела...

Превео са француског: Драган РАДОЈЕВИЋ